

# УНУКІ ПРАЦЯГВАЮЦЬ СПРАВУ ДЗЯДОЎ



Мітынг і ўскладанне кветак да мемарыяла ў Лоеве.

З далёкай расійскай Пермі ў невялічкі палескі Лоеў прыехала з сям'ёй Валянціна Чысцякова. Для таго каб пабываць на месцы, дзе, як толькі цяпер высветлілася, пахаваны яе бацька Павел Аляксандравіч Цюканой. Пахавальная прыйшла ў 1943 годзе, калі ёй споўнілася толькі тры месяцы. Маці Марыя Васілеўна доўга не верыла, што малады муж ужо ніколі не вернецца з фронту, і захавала яму вернасць на ўсё жыццё, пра жыццё ўдавой да 2005 года.

Гэты лёс паўтарылі тысячы жанчын, якія расцілі дзяцей у адзіноцтве і толькі расказаць ім маглі, якім прыгожым ды разумным быў бацька. Так і не пабачыў ён першай усмешкі свайго дзіцяці, не патрымаў за руку пры першых кроках, не парадаваўся

поспехам у вучобе... Павел Аляксандравіч, дарэчы, у самым апошнім пісьме дадому пісаў жонцы: беражы дачку. Сёння дачка Валянціна Паўлаўна ўспамінае пра роднага чалавека і плача:

— Яго ўсе любілі. Ён быў вясёлы і граў на гармоніку.

Калі прыйшла пахавальная, маці спадзявалася, што гэта памылка, а ён недзе ў шпіталі. Колькі часу пасля вайны чакала, што вернецца. Год таму мой унук вырашыў заняцца радаводам. Ён зрабіў запыты ў архівы, і такім чынам мы знайшлі, што мой бацька пахаваны на Гомельшчыне. Мы прывезлі зямлю з яго радзімы, якую высыплем у вёсцы Іванькаў, дзе знаходзіцца брацкая магіла.

Дырэктар лоеўскага музея бітвы за Днепр Рыма Станіслава гаворыць, што архіўная, даследчая і пошукавая работа вядзецца пастаянна. Толькі летась было ўстаноўлена 405 імёнаў загінулых і тут пахаваных. Сёлета яшчэ каля 300.

— Мы разумеем, што для кожнага чалавека ведаць лёс яго продкаў вельмі важна. Шанаваць свае карані — значыць не даць загінуць дрэву свайго роду, таму мы працягваем шукаць загінулых і імкнёмся ўвекавечыць іх памяць. Напрыклад, наносім устаноўлены імёны

на мемарыяльныя пліты агульных пахаванняў, — расказала дырэктар музея.

Не выпадкова менавіта Лоеў быў абраны для правядзення Дыялогу пакаленняў «Кветкі Вялікай Перамогі». Нагадаю: восенню 1943 года тут ішлі кровапралітныя баі, якія паклалі пачатак вызваленню беларускай зямлі ад фашыстаў. Бітва за Днепр стала адной з самых буй-



Жыхарка горада Перм Валянціна Чысцякова з партрэтама бацькі Паўла Цюканова, які пахаваны на Гомельшчыне.

ных ва ўсёй Вялікай Айчыннай вайне. Тысячы байцоў фарсіравалі круты бераг ракі, якую праціўнік лічыў непрыступнай. Менавіта за тых падзвігі 323 воіны былі ўганараваны званнем Героя Савецкага Саюза. Дарэчы, такая колькасць герояў — унікальны факт у гісторыі той вайны.

Каля 100 прадстаўнікоў актыву БРСМ і піянерскай арганізацыі адкрылі для сябе новыя факты пра гераічны подзвіг продкаў. Моладзь прыехала ў Лоеў з усёй вобласці і падлеткам было вельмі цікава не толькі ўскладанне кветак да мемарыяла, але і экскурсіі па мясцінах баявой славы. Між тым дыялог пакаленняў з'яўляецца часткай рэспубліканскага патрыятычнага праекта БРСМ «Кветкі Вялікай Перамогі». Ён прызваны працягваць лепшыя традыцыі дзядоў і бацькаў. Першы сакратар Гомельскага абкама «Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі» Ігар Завалей гаворыць, што Лоеў — гэта месца, якое ідэальна пады-

ходзіць для разважанняў аб тым, як мінулае ўплывае на будучыню:

— Вельмі каштоўна, што маладыя людзі на свае вочы пабачылі гэты мемарыял. Апошнім часам з'яўляецца многа інтэрпрэтацый гісторыі, і таму важна, каб не скажася роля Савецкага Саюза ў Вялікай Перамоце.

Намеснік старшыні Гомельскай абласной арганізацыі Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў Мікалай Новік адзначае, што клопат пра ветэранаў з'яўляецца адным з прыярытэтных кірункаў сацыяльнай палітыкі дзяржавы.

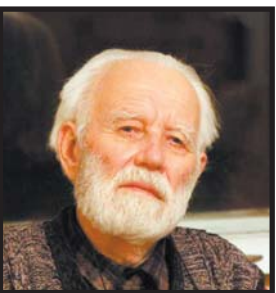
— Разам з тым маладзёжным грамадскім аб'яднаннем увагу неабходна ўдзяляць штодзённаму клопату пра ветэранаў. Трэба выкарыстоўваць любую магчымасць для стасункаў з імі. Дапамога па доме і гаспадарцы, у арганізацыі побыту і простыя чалавечыя зносіны — вось тое, чаго не хапае сёння гэтым людзям.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.  
iost@vziazda.by

## ■ На развітанне

### БЫВАЙ, НАСТАЎНІК...

Пайшоў з жыцця пісьменнік, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы Мікола АЎРАМЧЫК. Яму было 97.



Літаратурная дарога Міколы Якаўлевіча доўжылася аж 80 гадоў. Дэбютаваўшы ў 1937 годзе на старонках бабруйскай газеты «Камуніст», ён прайшоў доўгі шлях у творчасці. Стаў аўтарам больш як дзясятка кніг паэзіі, прозы, публіцыстыкі, працаваў у рэдакцыях газет «Чырвоная змена», «Літаратура і мастацтва», часопісаў «Польмя», «Маладосць». Разам з Нілам Гілевічам напісаў знакаміты «Сказ пра Лысю Гару». Быў знаёмы з Янкам Купалам, Алесем Салаўём, Кузьмой Чорным. Актыўна працаваў у галіне перакладаў. З-пад яго пяра выйшлі беларускія вярвянты твораў Джорджа Байрана, Адама Міцкевіча, Івана Франка, Лесі Украінкі і многіх іншых вядомых паэтаў.

Сімвалічна, што Міколы Аўрамчыка не стала напярэдадні Дня Перамогі. Ён быў удзельнікам Вялікай Айчыннай вайны, ваяваў на Паўночна-Заходнім і Волхаўскім франтах, трапіў спачатку ў іспанскі, потым у нямецкі палон, пасля вайны працаваў на аднаўленні Данбаса.

Шматлікія калегі па пяры, вучні пісьменніка згадваюць яго як вельмі тактоўнага настаўніка, які з павагай ставіўся да іх творчых памкненняў, з радасцю дзяліўся сакрэтамі майстэрства. Разам з асбай гэтага яркага творцы беларускай літаратура развіталася з цэлай эпохай, школай.

## ■ Наш дом — Беларусь

# ЛІТОЎСКІ АКЦЭНТ ПЕЛЯСЫ

Ці захавае яго нацыянальная меншасць беларускай глыбінкі?

Сёлета адзіная ў Беларусі прыватная літоўская сярэдняя школа адзначыць 25 гадоў свайго існавання. Знаходзіцца навуцкая ўстанова ў вёсцы Пелясы, што ў Воранаўскім раёне і збірае ў сваіх сценах як школьнікаў, так і дзетак дашкольнага ўзросту — усіх 75 чалавек.

### З'язджаюцца з усёй акругі

— Няўжо ўсе літоўцы? — спыталася ў намесніка дырэктара школы Антаніны АРБАЧАЎСКЕНЕ.

Аказалася, што большасць дзяцей маюць этнічныя літоўскія карані, але тут прымаюць не толькі літоўцаў, але і дзетак, чые бацькі жадаюць даць ім менавіта такую адукацыю.

— Аб нашай школе ведаюць, і сюды прывозяць дзяцей не толькі з Воранаўскага, але і з суседняга, Лідскага раёна. У нас ёсць інтэрнат для школьнікаў і педагогаў, — растлумачыла Антаніна Арбачаўскене. — Большая частка педагогічнага калектыву — грамадзяне Літвы, і прыязджаюць яны сюды на работу.

Сёлета ў школу вярнуліся працаваць чатыры выпускнікі, у тым ліку і настаўніца пачатковых класаў Юстына Віткаўскіце. Яна расказала, што магла і ў Літве ўладкавацца, дзе атрымала спецыяльную адукацыю, але вырашыла вярнуцца ў родную вёску і сваю школу.

Калі не было дзяржаўнай мяжы, жыхары памежна ладзілі агульныя фестывалі, сябравалі, жаніліся. Гэты час добра памятае і стала жыхарка Яніна Шымялевіч, этнічная літоўка. Дарэчы ў Пелясе 80% жыхароў адносяць сябе да гэтай нацыянальнасці.

Жанчына нешта рабіла ў двары, але ахвотна адгукнулася на просьбу пагаварыць і падышла да плота. Прызналася, што самы лепшы ўспамін для яе — гэта паездкі і канцэрты іх музычнага калектыву, часта выязжалі да суседзяў. Спявалі, вядомыя, літоўскія песні. Але зараз патрэбны візы, таму і не выязджаюць. Сувязь з этнічнай радзімай амаль абарвалася.

### Права на выбар

Вось тады, напачатку 90-х, жыхары Пелясы выйшлі з ініцыятывай адкрыць для іх дзяцей літоўскую

школу. Раней такая школа была, але ў вайну згарэла. У рускай школе часткова захавалася вывучэнне літоўскай мовы.

Фінансаванне сярэдняй школы ў Пелясе ўзяў на сябе літоўскі ўрад, у прыватнасці Міністэрства адукацыі. Па згодзе з літоўскім бокам, выпускнікі атрымоўваюць беларускі атэстат, які прызнаецца і ў Літве. Звычайна палова выпускнікоў працягвае вучобу на этнічнай радзіме, але апошнім часам многія пачалі аддваць перавагу беларускім навуцкім установам.

— Для нашых выпускнікоў здача ЦТ — не праблема, бо яны вывучаюць і рускую, і беларускую мову, — растлумачыла Антаніна Арбачаўскене, — а вучэбны працэс праходзіць па праграме Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, гэта значыць, што школьнікі атрымоўваюць тыя ж веды, што і вучні беларускіх школ.

Цікаўлюся, ці захавецца наогул літоўская мова ў беларускай глыбінцы? Жыхароў тут не становіцца больш, хутчэй, наадварот. Вёска, як гэта адбываецца паўсюдна, старэе...

— Сапраўды, час не самы спрыяльны, — згаджаецца Антаніна Арбачаўскене, — моладзь імкнецца ў гарады, а носьбітаў мовы застаецца менш. Але мы стараемся захаваль мову. Зацікаўлены ў гэтым не толькі педагогі, але і бацькі, і дзеці.

У школе адчуваецца асабліва аўра. Настаўнікі кажучы, што імкнучы стварыць сямейную атмасферу, і гэта сапраўды так. Вузкія калідоры, утульны дворык у цэнтры, актывная зала з драўлянымі бэлькамі і натуральнай падлогай. Нават сама школа пабудавана кампактна, без размаху, і разлічана на 100 дзяцей.



Фота Алены БЕПЬСКАГА

Сёлета тут разам з дашкольнікамі займаецца 75. Такая колькасць у сярэднім назіраецца штогод.

### Пад аховай

#### Святога Лінаса

Праз дарогу — касцёл Святога Лінаса. Між іншым, ні адно мерапрыемства ў школе не абыходзіцца без удзелу настаўніка Эліяса Маркаўскаса, які яшчэ і выдатны арганізатар. Святар — грамадзянін Літвы, але добра валодае і беларускай мовай, на вывучэнне якой патраціў тры гады. Цяпер вядзе службу на дзвюх мовах — літоўскай і беларускай. Лічыць, што галоўнае багацце Беларусі — мір, стабільнасць і добрыя людзі.

У школе штогод адзначаюць дзень святога Лінаса, свята прыпадае на пачатак навуцальнага года. Сёлета яно супадзе са святкаваннем юбілея школы. У гэты дзень ладзяцца культурныя мерапрыемствы, да якіх далучаецца ўся літоўская абшчына.

### Робяць выбар

Грамадскае аб'яднанне літоўцаў Пелясы носіць назву «Гімціне» (Айчызна) і аб'ядноўвае 170 этнічных літоўцаў. Узначальвае яго дырэктар школы Іван МАЦЮЛЕВІЧ. Дарэчы, гэта першы дырэктар, які з'яўляецца грамадзянінам Беларусі, пяць папярэдніх былі грамадзянамі Літвы. І па акцэнце Іван Станіслававіч больш нагадвае беларуса, чым літоўца.

— У свой час я хадзіў у рускую школу, дзе літоўская мова вывучалася як прадмет, — паведаміў Іван Мацюлевіч, — вось ужо 25 гадоў, як у этнічных літоўцаў вёска Пелясы і на-

ваколя ёсць магчымасць вучыцца на роднай мове. А каму напачатку цяжка яе засвойваць, могуць карыстацца беларускімі падручнікамі, бо праграма ў нас аднолькавая.

Такі падыход павышае канкурэнтнасць выпускнікоў пры паступленні ў вышэйшыя навуцальныя ўстановы Беларусі, лічыць дырэктар. Напрыклад, сёлета амаль усе выпускнікі, а іх усяго 6, выказалі жаданне паступаць менавіта ў беларускія ВНУ і каледжы, хоць у Літве яны маюць ільготы пры паступленні. Летась пачэра з дзевяці чалавек таксама працягнулі вучобу ў Беларусі.

### У тэму

У Гродзенскай вобласці пражывае больш за 2 тысячы літоўцаў, дзейнічае 6 нацыянальных аб'яднанняў: у Гродне, Лідзе і па два ў Астравецкім і Воранаўскім раёнах. Есць дзве літоўскія школы — у вёсцы Пелясы Воранаўскага раёна (усе прадметы на літоўскай мове) і вёсцы Рымдзюны Астравецкага раёна (частка прадметаў на літоўскай мове). У дзвюх школах навуцаецца каля 140 дзяцей.

За ўвесь час работы дырэктар не памятае выпадку, калі бацькі ці вучні былі б незадаволены вучэбным працэсам. Што датычыцца праграмы, яна штогод узгадняецца рабочымі групамі абодвух міністэрстваў адукацыі — Літвы і Беларусі.

— У сем'ях літоўцаў таксама парознаму гавораць — хто па-літоўску, хто па-беларуску. Так і ў школе. Дадаткова магчымасць вучыцца па розных падручніках, — адзначаў Іван Мацюлевіч. — У рэшце рэшт, нам важна падтрымаць тых, хто прыходзіць да нас вучыцца. Напрыклад, у новым навуцальным годзе мы будзем набіраць першы клас з дашкольнай групы, у складзе якой зараз 17 дзетак. Нават калі яны і не ведалі мовы, то за год падрыхтаваліся да школы. Іх бацькі хочуць, каб дзеці не забылі свае этнічныя карані.

Маргарыта УШКЕВІЧ.  
margo@vziazda.by  
в. Пелясы, Воранаўскі раён